

Tajemná šelma z Valče

29.1.2024 - Kristina Kvapilová | Přírodovědecká fakulta UK

Významný nález, který představuje jediný doklad tohoto druhu na celém světě, se podařil paleontologovi Národního muzea Borisovi Ekrtovi. Ten při geologickém výzkumu s kolegyní Lucií Kunstmüllerovou z Univerzity Karlovy v okolí Valče na Karlovarsku objevil levou spodní čelist zvířete z období raných třetihor, u níž se při pozdějším rozsáhlém zkoumání ukázalo, že jde o dosud neznámý a nepopsaný druh šelmy. Nález je tak nejstarším dokladem kočkotvárných šelem v Evropě. Už od června letošního roku se s ním budou moci seznámit návštěvníci v přírodovědné expozici Národního muzea Okna do pravěku.

Fotografie dolní čelisti pravěké šelmy *Fejfarictis valecensis*

Levá spodní čelist šelmy byla nalezena už v roce 2017 v geologických vrstvách starých zhruba 33–34 milionů let, což odpovídá raným třetihorám, tedy období, ve kterém jsou nálezy šelem v Evropě ještě poměrně vzácné. Následující několikaletý výzkum, realizovaný specialisty z Národního muzea, Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy, České geologické služby a francouzské University v Poitiers prokázal, že čelist náleží velmi ranému zástupci kočkotvárných šelem. Do této skupiny patří například dnes žijící kočkovité šelmy cibetky, promyky či hyeny.

Doposud neznámý rod a druh byl popsán jako *Fejfarictis valecensis*, dle místa nálezu a na počest významného českého paleontologa a popularizátora tohoto oboru profesora Oldřicha Fejfara (1931–2023). Šelma z Valče představuje spolu s francouzským rodem *Anictis* první zástupce kočkotvárných šelem v Evropě. Ty se zde objevily před zhruba 34 miliony let po výrazném globálním ochlazení, v jehož důsledku došlo k poklesu hladin oceánů, což usnadnilo migraci těchto predátorů mezi Asií a Evropou.

„Po nález čelisti v roce 2017 se ukázalo, že výzkum bude oproti předpokladu časově náročnější, protože čelist byla velmi neobvyklá a řešili jsme také problémy s datováním geologických vrstev. Výzkum obnášel jemnou preparaci a odkrytí druhé strany zubů do té doby skrytých v hornině. Podle morfologie chrupu jsme následně odlišili, že se jedná o doposud neznámý druh kočkotvárné šelmy,“ říká Boris Ekrt, paleontolog Národního muzea, který na výzkumu pracoval společně s Janem Wagnerem, rovněž paleontologem Národního muzea a francouzským paleontologem Louisem de Bonisem.

Obrazová rekonstrukce předpokládané podoby této šelmy, maloval Jan Sovák, pod vedením paleontologů z Národního muzea

Fejfarictis valecensis neboli šelma z Valče se od rodu *Anictis* liší značně primitivním chrupem, který ještě není uzpůsobený výhradně k lovu a konzumaci masité potravy. Nejpodobnější jí tak jsou některé nálezy ze stejného či mírně staršího období pocházející až z Mongolska.

„Na základě dochované čelisti nelze s jistotou říci, ke které z dnes žijících skupin šelem nález z Valče evolučně patří. Prozrazuje nám však něco o způsobu života tohoto zvířete. Charakterem zubů a čelisti se *Fejfarictis* nejvíce podobá dnes žijícím promykám a cibetkám a právě ony nám mohou posloužit jako předobraz této starobylé šelmy. Jednalo se o menší zvíře, které se živilo aktivním lovem drobných obratlovců, ale zcela jistě neopovrhlo ani různými bezobratlými či dokonce bobulemi,“ říká Jan Wagner, paleontolog Národního muzea.

Šelma z Valče, *Fejfarictis valecensis*, dokládá nejstarší migraci kočkotvárných šelem do Evropy, ale

také výskyt drobných forem šelem s tendencí k všežravosti, o jejichž přítomnosti v Evropě odborníci doposud nevěděli.

S tímto unikátním nálezem se budou moci seznámit návštěvníci Národního muzea už od letošního června, a to v přírodovědné expozici Okna do pravěku.

<https://www.natur.cuni.cz/fakulta/aktuality/tajemna-selma-z-valce>